

Uczeń – uchodźca z Ukrainy

Przyjęcie i pomoc w pierwszych
dniach pobytu w szkole

Aleksandra Schild

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Uczeń – uchodźca z Ukrainy

Przyjęcie i pomoc w pierwszych dniach pobytu w szkole

Redakcja językowa: Piotr Salewski

Autorką warsztatów, w trakcie których wykorzystane zostały niniejsze materiały, jest Aleksandra Schild.

Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-309 Gdańsk, al. Grunwaldzka 413, tel. 58 340 63 53

www.gwo.pl

Gdańsk 2022

Materiały przeznaczone są wyłącznie dla uczestników szkolenia. Zabrania się rozpowszechniania ich w internecie bez zgody wydawcy.

Podstawy prawne przyjęcia do szkoły ucznia z doświadczeniem migracji, w tym ucznia uchodźcy z Ukrainy (stan na 21.03.2022)

- **Ustawa Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016, art. 165 ust.16** (Dz.U. z 2017 r., nr 256, poz. 59 i 949)
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r.** w sprawie osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1283)
- **Rozporządzenie z dnia 22 lutego 2019 r.** w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.** w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591)
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2017 r., poz. 1512)
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 marca 2022 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli
- **Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z dnia 12 marca 2022 r.** (Dz.U. z 2022 r., poz. 583)

Szkolny system organizacji pomocy uczniom z doświadczeniem migracji

Obszar działania	Formy	Cel	Osoby odpowiedzialne
Przyjęcie ucznia do szkoły	Wywiad z opiekunem	Poznanie potrzeb ucznia i rodziny	Dyrekcja, pedagog
	Oprowadzenie po szkole	Poznanie pomieszczeń	Dyrekcja, pedagog
	Informacje w formie ulotki w języku ucznia	Przekazanie podstawowych informacji o szkole	Sekretariat
Nauczanie	Diagnoza	Zdobycie informacji o specjalnych potrzebach edukacyjnych	Wychowawca, nauczyciele
	Ewaluacja	Zdobycie informacji o adaptacji ucznia w szkole	Wychowawca
	Dodatkowe zajęcia z języka polskiego	Pomoc w opanowaniu języka, poprawa komunikacji językowej	Dyrekcja, nauczyciele
	Zajęcia wyrównawcze	Uzupełnienie braków w wiadomościach i umiejętnościach	Dyrekcja, nauczyciele
Wychowanie i opieka	Integracja zespołu klasowego	Wspomaganie procesu adaptacyjnego	Wychowawca
	Przydzielenie kolegi/koleżanki opiekuna	Pomoc w zorientowaniu się w szkolnym życiu	Wychowawca
	Opieka pedagoga	Niwelowanie problemów związanych z doświadczeniem migracji i zmianą środowiska rówieśniczego	Pedagog
	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	Pomoc w pokonywaniu trudności dydaktycznych i wychowawczych	Terapeuci

	Opieka świetlicowa, przydzielenie kolegi, koleżanki – opiekuna w świetlicy	Zaznajomienie ze świetlicą	Wychowawcy świetlicy
	Spotkania zespołów nauczycieli	Omówienie sytuacji ucznia i ustalenie kierunków dalszych działań	Wychowawca
	Ekumenizm w nauczaniu religii, wielokulturowość	Zapoznanie z międzykulturowością	Wychowawcy, katecheci, nauczyciele etyki
Współpraca z rodzicami	Konsultacje dla rodziców, pomoc w rozmowie z nauczycielami	Lepsza komunikacja z opiekunami	Asystent międzykulturowy, pomoc nauczyciela, pedagog

Wstępna rozmowa z opiekunami ucznia imigranta/uchodźcy

Imię i nazwisko ucznia: .....

Kraj, z którego uczeń przyjechał: .....

Czas przyjazdu do Polski: .....

Język ojczysty W jakim stopniu dziecko opanowało język ojczysty? Inne języki, którymi uczeń się porozumiewa	
Porozumiewanie się ucznia w języku polskim – w jakim stopniu?	
Pochodzenie etniczne, kulturowe, religijne	
Jakim językiem (językami) porozumiewają się rodzice, opiekunowie? W jakim stopniu opanowali język polski, czy mają/potrzebują tłumacza?	
Potrzeby dziecka z punktu widzenia rodzica	
Problemy zdrowotne ucznia, ewentualne przeżycia traumatyczne	
Dotychczasowa edukacja Czego dziecko się uczyło? Jak sobie radziło z nauką?	
Zainteresowania ucznia	
Zakres pomocy, której będzie wymagał uczeń (światlica, obiady)	

Jakiej pomocy oczekują rodzice	
Potrzeby rodziny	
Inne ważne informacje o rodzinie (rodzeństwo, w której klasie)	

Dodatkowe informacje, uwagi: .....

.....

.....

.....

.....

.....

Adaptacja ucznia imigranta/uchodźcy

Wskazówki dla wychowawcy

1. Poinformuj klasę o przybyciu ucznia z zagranicy.
2. Poproś uczniów, by zastanowili się, jak wesprzeć nowego kolegę/nową koleżankę.
3. Wskaż klasie korzyści (np. kontakt z inną kulturą, innym językiem).
4. Postaraj się poznać podstawowe zwroty w języku ucznia.
5. Naucz klasę kilku słówek i zwrotów.
6. Upewnij się, czy posiadasz podstawowe informacje na temat ucznia.
7. Spotkaj się z opiekunami w obecności np. pedagoga, a w wypadku nieznanomości przez opiekunów języka polskiego – osoby tłumaczącej.
8. Oprowadź ucznia po szkole.
9. Zapewnij ucznia, że jest tu bezpieczny i uzyska wsparcie.
10. Zachęć uczniów wyróżniających się empatią do opieki nad nowym kolegą / nową koleżanką.
11. Przygotuj zestaw „ratunkowy” obrazków i pomocy językowych (np. rozmówki) ułatwiający wyrażanie własnych potrzeb (np. wyjścia do toalety, bólu głowy).
12. Jeśli to możliwe, poznaj ucznia z innymi pochodzącymi z tego samego kraju.
13. Reaguj pozytywnie na próby komunikacji w języku polskim.
14. Obserwuj ucznia, reaguj na jego potrzeby, pomagaj mu w nowych sytuacjach.
15. Systematycznie rozmawiaj z opiekunami i innymi nauczycielami na temat integracji i funkcjonowania ucznia w środowisku szkolnym.

Diagnozowanie specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia z doświadczeniem migracji

Imię i nazwisko ucznia: ..... kl.: .....

Data diagnozy: .....

Uczeń	Trudności mogą wynikać ze specyficznych trudności w uczeniu się	Trudności mogą wynikać z bariery językowej
Rozpoczyna naukę języka polskiego.		
Uczy się języka polskiego dłużej niż 6 miesięcy.		
Ma kłopoty ze zdrowiem, (wzrok, słuch).		
Często opuszcza zajęcia szkolne.		
Opanował język ojczysty na poziomie właściwym dla wieku.		
Przejawia trudności w czytaniu i pisaniu w języku ojczystym.		
Przejawia zachowanie nieadekwatne do bodźca.		
Ma trudności w nauce mimo systematycznego uczęszczania na zajęcia.		
Nie robi postępów w komunikowaniu się w języku polskim.		
Ma trudności w nauce czytania i pisania.		
Ma trudności w uczeniu się matematyki.		

**Adaptacja ucznia imigranta i uchodźcy
po miesiącu pobytu w szkole**

Adaptacja do wymogów szkolnych	
Relacje z rówieśnikami	
Nastrój	
Kontakty z nauczycielami	
Udział w życiu szkoły	
Praca na lekcjach	
Udział w zajęciach dodatkowych	
Przyswajanie języka polskiego	
Proponowane dalsze działania	

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Uczeń/uczennica ....., **kl.** .....

w roku szkolnym .... / .... został objęty / została objęta następującymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

Zajęcia	Ilość godzin	Na okres	Nauczyciel
Logopedia			
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (terapia pedagogiczna)			
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne			
Indywidualne wsparcie pedagoga szkolnego			
Nauczanie języka polskiego jako obcego			

Uwagi: .....

.....

Zakres obowiązków nauczyciela na stanowisku pedagoga ds. uczniów z doświadczeniem migracji

Nauczyciel realizuje następujące zadania:

1. Wspiera uczniów z doświadczeniem migracji w nauce oraz integracji ze środowiskiem.
2. Podejmuje działania dotyczące integracji uczniów cudzoziemskich ze społecznością szkolną poprzez aktywizację dzieci z doświadczeniem migracji oraz ich rodziców i zachęcanie ich do włączania się we współtworzenie życia szkolnego.
3. Pełni rolę tłumacza, a także mediatora międzykulturowego pomiędzy uczniami z doświadczeniem migracji a nauczycielami oraz uczniami polskimi, a także rodzicami dzieci z doświadczeniem migracji a pedagogami.
4. Bierze udział w pracy w ramach Rady Pedagogicznej.
5. Współpracuje z Samorządem Uczniowskim i Radą Rodziców.
6. Działa na rzecz uwrażliwiania nauczycieli, uczniów polskich i ich rodziców na sytuację uczniów migrantów oraz na problematykę wielokulturowości.
7. Wspiera nauczycieli w prowadzonych przez nich działaniach wychowawczych i opiekuńczych, w tym również w realizacji programu nauczania.
8. Dbą o respektowanie praw ucznia z doświadczeniem migracji.
9. Rozpoznaje bieżącą sytuację uczniów z doświadczeniem migracji w celu rozwiązywania problemów dydaktycznych i wychowawczych stanowiących barierę ograniczającą aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu szkoły.
10. Dokonuje okresowej oceny procesu adaptacyjnego ucznia w szkole.

Odpowiedzialność

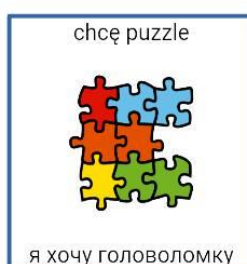
1. Nauczyciel odpowiada za otoczenie uczniów właściwą opieką, czuwanie nad ich bezpieczeństwem.
2. Nauczyciel odpowiada za terminowe i systematyczne planowanie swojej pracy oraz wspieranie indywidualnego rozwoju uczniów zgodnie z ich psychofizycznymi możliwościami.
3. Nauczyciel przestrzega statutu szkoły oraz obowiązujących regulaminów.
4. Nauczyciel odpowiada za utrzymanie w należytym stanie sprzętu i pomocy dydaktycznych.
5. Nauczyciel godnie reprezentuje szkołę na zewnątrz, dba o jej dobrą opinię.

W zakresie przepisów bhp i ppoż.:

1. Przestrzeganie przepisów zakresu bhp i ppoż.
2. Branie udziału w organizowanych szkoleniach.
3. Zgłaszanie i w miarę możliwości usuwanie wszelkich dostrzeżonych zagrożeń.
4. W razie wypadku natychmiastowe udzielenie pierwszej pomocy, zapewnienie opieki lekarskiej oraz powiadomienie Dyrektora i rodziców bądź prawnych opiekunów.

***Oświadczam, że przyjmuję do wiadomości zakres moich obowiązków
i zobowiązuję się do ich przestrzegania***

Przykładowe początkowe tablice komunikacyjne

Źródło: Wydział Rozwoju Społecznego Gdańsk

Przydatne linki

Informacje i publikacje

Strony kuratorskie dotyczące ogólnych spraw związanych z kształceniem imigrantów

- <https://www.kuratorium.lodz.pl/ksztalcenie-i-wychowanie/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-mniejszosci-narodowych/>
- <https://www.kuratorium.gda.pl/wsparcie-dzieci-z-ukrainy-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi->
- https://www.oke.gda.pl/plikiOKE/Dostosowania/2022/2021-09-07_E8_Komunikat_o_dostosowaniach_POPR.PDF

Poradniki i publikacje wydawane przez samorządy i organizacje pozarządowe

- <https://www.ore.edu.pl/2015/03/wielokulturowosc-w-szkole-uczen-cudzoziemski/>
- <http://fundacjareja.eu/w-polskiej-szkole/>
- <http://fundacjareja.eu/do-pobrania/>
- <https://migracje.ceo.org.pl/materialy-metodyczne/narzedzia-do-pracy-z-dziecmi-cudzoziemskimi>
- https://um.warszawa.pl/documents/21449838/21614882/inny_w_polskiej_szkole.pdf/32445ba1-7916-f8a3-1615-bc4a04c02103?t=1634497737324
- https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/wp-content/uploads/2013/09/webowa_biblioteka_przedszkole_praca_z_uczniem_cudzoziemskim.pdf
- <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/wp-content/uploads/2015/10/uczniowe-z-roznych-kultur-w-szkole.pdf>

Materiały edukacyjne do wykorzystania w pracy z uczniami

- <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/materialy-edukacyjne-do-wykorzystania-w-pracy-z-uczniami-z-ukrainy>
- https://wid.org.pl/podrecznik/?fbclid=IwAR3XHwUTVleF_yjZl1hc1_xhjf-KiILTL6D8xEFoBRCfJjRrEB9tdbmzgRo
- <https://szkolaedukacji.pl/ukrainscy-uczniowie/> – poradnik dla nauczycieli *Ukraińscy uczniowie w naszej klasie*

Plan zdalnych lekcji w Ukrainie

- <https://mon.gov.ua/ua/vseukrayinskij-rozklad?fbclid=IwAR0wlgYhpOUV6SAExUT3RRNsKCA0ACBwcgZN6-7ioVxuvJts-EBTR018EYU>

Instytucje

- Urząd do Spraw Cudzoziemców (<https://udsc.gov.pl/>) realizuje projekt dodatkowego wsparcia materialnego i edukacyjnego dla obcokrajowców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce.
- Mniejszości Narodowe i Etniczne MSWiA <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/>.
- MEiN <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zagranica>.
- Regionalne Centrum Wolontariatu <http://wolontariat.org.pl/> realizuje projekty kładące nacisk na aktywizację społeczności lokalnych oraz projekty mające na celu zmianę postrzegania wolontariatu i wolontariusza z działań na rzecz pomocy społecznej w świadomą postawę obywatelską.

Pomoc uchodźcom

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej – załatwianie spraw urzędowych dotyczących pomocy uchodźcom

- <https://www.gov.pl/web/udsc/informacja-w-sprawie-pobytu-w-polsce-osob-uciekajacych-z-ukrainy>
- <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zasady-przyjmowania-cudzoziemcow-do-polskich-szkol-w-kontekście-obecnej-sytuacji-na-ukrainie>

Lista zweryfikowanych zbiorów

- <https://pomagamukrainie.gov.pl/>

Platforma Lekarze dla Ukrainy – bezpłatna pomoc medyczna

- <https://telemedi.com/pl/lekarze-dla-ukrainy/>

Zebrane informacje o polskich stronach i inicjatywach z treściami po ukraińsku

- <https://www.facebook.com/MalaKaFKa>